

Социалистик ТАТАРСТАН

Газета 1918 елның 12 мартынан бирле чыга
КПССның ТАТАРСТАН ӨЛКӘ КОМИТЕТЫ, ТАССР ЮГАРЫ СОВЕТЫ ҺӘМ МИНИСТРАР СОВЕТЫ ОРГАНЫ
ОРГАН ТАТАРСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ТАССР

№ 150 (21050).

Чәршәмбе, 4 июль, 1990 ел

Бәясә 3 тиен.

Советлар Союзы Коммунистлар партиясенең XXVIII съезды

ИНФОРМАЦИОН БЕЛДЕРУ

1990 елның 3 июлендә Мәскәүдә, Кремль-
нең Съездлар сараенда, Советлар Союзы
Коммунистлар партиясенең XXVIII съезды
эшен дәвам итте.

Иртәнге утырышны Украина Компартия-
се Үзәк Комитеты беренче секретаре С. И.
Гуренко алып барды.

Съездда КПСС Үзәк Комитеты Политбю-
росы әгъзаларының отчетларын тыңлау
яңартып жибәрелде. Утырышта катна-
шучылар алдында КПСС Үзәк Комитеты
секретарьлары Л. Н. Зайков һәм Е. К. Лига-
чев, СССР тышкы эшләр министры Э. А.
Шеварднадзе, СССР Министрлар Советы
Рәисенең беренче урынбасары, СССР Гос-
планы Рәисе Ю. Д. Маслюков, элек РСФСР
Югары Советы Президиумы Рәисе булып

эшләгән В. И. Воронников чыгыш ясадылар.

Аннары КПССның XXVIII съезды Секре-
тариаты эше турында аның житәкчесе А. Н.
Ильин белдерү белән чыкты.

Тәнәфестән соң утырышны Казахстан
Компартиясе Үзәк Комитеты беренче се-
кретаре Н. А. Назарбаев алып барды.

Съезд Мандат комиссиясе докладын тың-
лады һәм озакка сузылмаган дискуссиядән
соң аны раслады. Докладны комиссия рәи-
се Ю. А. Манаенков ясады.

Аннары КПСС Үзәк Комитеты Политбю-
росы әгъзасы, СССР Дәүләт иминлеге ко-
митеты рәисе В. А. Крючков, КПСС Үзәк
Комитеты Политбюросы әгъзалыгына кан-

дидат, КПСС Үзәк Комитеты секретаре Г. П.
Разумовский, СССР оборона министры Д. Т.
Язов отчет белән чыктылар.

Кичке утырышны Белоруссия Компартия-
се Үзәк Комитеты беренче секретаре Е. Е.
Соколов алып барды.

Съезд КПССның Үзәк ревизия комиссия-
се отчетын тыңлады, аны А. А. Низовцева
ясады.

КПССның бюджеты һәм мөлкәте туры-
дагы доклад белән Н. Е. Кручина чыкты.

Кичке утырышның йомгаклау өлешен
М. С. Горбачев алып барды.

Съезд партиянең төп документлары про-
ектларын әзерләү буенча комиссияләр тө-
зеде.

БАРЫБЫЗ ДА ЖАВАПЛЫ

Кремльнең Съездлар сараеннан махсус хәбәрчеләр Мө-
һир Абдуллин хәбәр итә:

Делегатлар КПССның XXVIII съездының житәкче
органнарын сайлауга, кен
тәртібен, регламентын бил-
геләүгә, гомумән оештыру
чараларына күп вакыт са-
рыф иттеләр. Ике сәгатьтән
артыкка сузылган һәм кай-
бер делегатларның хисләрен
кузгатып жибәргән оешты-
ру чаралары съездда ачык-
тан-ачык сөйләшү, кайнар
бәхәсләр бара-ачыгы, капма-
каршы фикерләр әйтеләчә-
ген искәртеп куйгандай бул-
ды.

Бигрәк тә КПСС Үзәк
Комитетының политик отчеты,
Үзәк Комитет Политбю-
росы членнарының һәм член-
лыкка кандидатларның от-
четлары, съездның барышы
хакында делегатлар арасында
— залда да, тәнәфес ва-
кытларында да бәхәсләр бе-
теп тормый. Ә фикерләр
төрлечә.

Казан шәһәр Советы рәи-
се Г. И. Зерцалов:

— Съезд башланды гына.
Нәтижә ясарга иртәрәк. Шу-
лай да өйтергә кирәк: нинди
дә булса ныклы бер карар-
га килмисең икән, үткәндә
эшебезгә, кылган гамәлләре-
безгә житди бәя бирмисең
икән, халыкка съезд йомгал-
ларын аңлату авыр була-
чак. Без Мәскәүгә шушы
олы жылышыбызга ни өчен
жыелдык — моны ничек ке-
нә төшендерергә тырышса-
к та халык кабул итмәчәк.

Сүзгә партиянең Кукмара
райкомы беренче секретаре
Р. И. Зарипов кушылды.

— М. С. Горбачевның
доклады минем үземә оша-
ды. Ул үткәннәргә анализ
ясап, алгыш һәм хаталарны
күрсәтте. Киләчәк эшебез-
нең төп юнәлешләрен ачык-
лады. Житешсезлекләр күп,
билгеле. Капитализм да кри-
зис кичергән. Алар аннан
чыгу юлын эзләп тапканнар.
Безгә дә бергәләп съездда
шунун кыю чышлешлар
табарга кирәк дип уйлыйм.
Инде жәмгыятебезнең бу
хәлгә төшүенә барыбыз да
гаепле. Аннан соң съездның
бер үзгә ягы шунда, Полит-
бюро членнарының, нанди-

датларның, секретарьларның
отчетларын тыңлады. Ди-
мәк, конкрет кешенең үзгәр-
теп коруга керткән өлеше
турында сүз бара.

— Авыл кешесе буларак,
— диде Куйбышев районы-
нан агропромышленность
берләшмәсе рәисе К. Ә. Ну-
гаев, — авыл хуҗалыгында
әшнә торышына докладчы
киңрәк тукталыр дип көткән
идем. Ул нигездә әрейдә
кертүгә генә кайтып калды
небәт төелде. Анысы да ки-
рәк. Әмма авылга бүген
кайчандагыдан да күбрәк
капитал салу таләп ителә.
Безнең районда, мәсәлән,
юллар начар, газ кертелмә-
гән. Моңы үз көчезгә белән
генә башкарып чыга алмый-
быз. Бөтен ил авылга ярдәм
итәргә тиеш.

Өгерже локомотив депосы
парткомы секретаре Ф. Ф.
Нәбиев:

— Мин Үзәк Комитетының
Политик отчеты турындагы
кайбер фикерләрне якла-
мыйм. Анда тормышыбызда-
гы чынбарлык ачып салын-
ган. Суллар да, уңнар да
барысы да партия лидерын
тәнкыйтьләргә тырыша. Юл
бер — бердәмлек, бергәләп
эш итү. Ләкин кризистан тиз
генә чыгу юлын күрмим.
Шулай да базар экономика-
сына күчәргә кирәк. Инде
без моңа сонга калдык. Ба-
зар экономикасына күчүне
баялар күтәрү дип кенә ка-
рау дәрәс булмас. Бу әшнә
тагын да сузарга ярамын.

Ил, партия ызымы өчен
борчылу съезд залында
гына сиземләнде. Партиянең
XXVIII съездына илебәзгә
төрле төбәкләреннән теле-
граммалар, хатлар килә. Ка-
заннан жибәрелгән телеграм-
маны укыйбыз: «КПССның
XXVIII съездының нәтижә-
ле эшләвен телбиз. Комму-
нистларга үзгәртеп кору по-
литикасын бертуктаусыз тәп-
кыйтьләргә, массакүләм ин-
формация чараларына ба-
сым ясарга кирәкми. Безгә
жәмгыятебезне кризис хә-
ләннән чыгару, базар мөна-
сәбәтләренә күчү өчен эз-
лекле эш, властың Совет-

ларга бирүне тизләтү меха-
низмы кирәк. Партиянең
житәкче органнарына үзгәр-
теп коруның танылган ли-
дерларын сайлагыз. Әшнә
искергән алымнары тараф-
дарларын житәкчеләк әше-
нә үткәрмәгез. «Татмолла-
ропром» коммунистлары исе-
меннән берләшмәнен гене-
раль директоры урынбасары
З. Рәшитов».

Халык партиянең тортын-
лыктан чыгарачагына ышан-
на. Съезд адресына килгән
өләге хатлар, телеграммалар
да бу тагын да ачыграк кү-
ренә. Ләкин съездда кайбер
делегатлар, кунак итеп ча-
кырылган коммунистлар ара-
сында илдә, партиядә хәлнең
яхшырачагына өметсезлән
чаткылары кабынып ала.
Илдә билгеле кешеләрнең
тәнәфес вакытында совет
һәм чит ил журналистлары
белән әңгәмәләрендә әнә шу-
ны ачык тоясын. Әмма ил-
нең шушы хәлгә килүендә,
партиянең элекке позиция-
ләрен югалта баруында ба-
рыбыз да гаепле икәнлеген
ачыктан-ачык өйтергә берсе-
нең дә кыюлыгы житми.
Журналистлар арасында да
блокнотын тотып, магнито-
фонның яки кино-теле аппа-
ратын жиккәнә асып
Съездлар сараенның бер поч-
магынан икенчесенә үзгә
ниңдидер бер ачыш ясарга
йөрүчеләр аз түгел. Ләкин
башнасын да өйтергә кирәк.
М. С. Горбачев докладында
массакүләм информация ча-
раларының үзгәртеп коруга
зур өлеш кертүе өйтелде.
Съездның эшен илнең төрле
төбәкләрендә күп кенә жур-
налистлар яңгырта. Тик
аларга уңай шартлар туды-
ру турында кайгыртучы бул-
маган. Хәбәрчеләр тиешле
документлар белән тәэмин
ителми. Пресс-группа урнаш-
кан жирдә урыннар житми.
Журналистларны Б. Н. Ель-
цинның съездда катнашучы
Россия башлангыч партия
оешмалары секретарьлары
белән очрашуына кертмәде-
лар. Матбугат конференция-
ләре турында алдан хәбәр
ителми.

Кичә съездда Политбюро
членнары һәм членлыкка
кандидатларның отчетларын
тыңлау дәвам итте.

ҮЗГӘРТЕП КОРУ ЮЛЫННАН ТАГЫН ДА АЛГА БАРЫРГА

«КПСС Үзәк Комитетының КПССның XXVIII съездына политик отчеты һәм партиянең булычлары»

КПСС Узак Комитеты Генеральный секретаре М. С. ГОРБАЧЕВ доклады

Иптәшләр! Биш елда без тормышның барлык өлкәләрендә революцион ыргым ясадык. Һәм бу безгә төп күчүгә чыгарга мөмкинлек бирде. Мәсьәлә бүген шулай то-ра: я совет жәмгыяте башланып киткән тирән үзгәртеп ко-рулар юлынан алга бара — һәм шул чагында, мин моңа ышанам, безнең күпмилләтле бөек дәүләтебезне ласкылы киләчәк көтә, ләйсә үзгәртеп коруга каршы көчләр өстен-лек ала, һәм шул чагында илне, халыкны, өйдөгөз дө-реслекнең күзенә карыйк, кара заманнар көтә.

Димәк, ачык-ачык сөйләшсезгә ярарак. Төзөтсәң, төзөтсәң, ләһне һәм нәтиҗәләрен читка куеп торырга урын юк, кем әйтмешли, үзгәртп коруны хәзерге этабының съезд алды баһасләре барышында үзәктә торган барлык кардиналь мәсьәләләрен ачыкларга вакыт.

1985 елның апрелендә башланган борылыш үзен аңладымы? Без бүген «социализм» төшенчәсәна нинди мәгънә садабыз? Эчкә һәм тышкы политикада нинди принцип-ларга таянырга ниятлибез? Халык тормышында чагыла торган һәм гадел ризасызлык тудыра торган кризис күренешләрен ничек жиңәргә? Ватаныбызның язмасын нинди һәм Суверен дәүләтләр союзын без ничек төзәрбез? Яңа шартларда партиянең урыны нинди, сәяс. идея һәм оешу ягынан ул үзе нинди булырга тиеш, хезмәт ияләре-нең халык ышанычын казанаган революцион оешмасы бу-ларак КПССны тергезү өчен без-неләр эшләргә тиешбез?

I.

Агымдагы момент турында

Хәзер безнең җәмгыятьбез тарыган хәд кискен бәхәсләр, бәрчылулар, хәтта ки бер-берләрен кире кага торган бәлләмәләр предметы булып тора. Әгәр, беләсезгез килсә, бөтен берчуларның һәм кайгыларның тамырлары хәзергә моментта. Безгә нәрсә эшләргә, килчәктә ничек яшарга, дигән сорауга җавап та шунда. Хәзергә моментның үзенчәлеген җәмгыятьтә биш елда барган үзгәрешләрнең колачын һәм күп төрлеләген исәпкә алып кына дөрес аңлап була. Чыннан да, илдә революцион үзгәрешләр булды, һәм без үзгәртүләрнең бөтен картинасын күрергә тиешбез.

Социализмның сталинчыыл моделенә алмашна ирекле кешелернең граждaнлык жамгыяте кйле. Саяси система радикаль өзгөртөнө кичерә, ирекле сайлаулар, күппартия-лелек, кеше хокуклары булган чын демократия урнаша, реаль халык власте тергезелә. Хезмәт ияләрен милдетән һәм аларның хезмәт нәтижеләреннәл читләштерү чыганагы булып хезмәт иткән житештерү мөнәсәбәтләре сүтелә, социалистик житештерүчеләрнең ирекле ярышы өчен шартлар тудырыла. Чиктән тыш үзекләшкән дәүләтне үз-бияселәнгү һәм халыкларның ирекле берләшүенә нигезләнгән чын союз дәүләте ител өзгөртөп кору башланды. Идеологик диктат атмосферасына алмашна жамгыяте һәр фикер һәм хобәрдарлык, информация ачыклығы кйле.

Яңача саяи фикерләү безгә ойлана-тирә донъяны бүткүч күрүргә һәм реалистик бәяләргә ярдәм итте, тышкы политикада конфронтациядән азат итте, СССР тынычлык һәм хезмәттәшлек өчен ачың, куруку түгел, ә ихтирам һәм телдәшлек уята торган илгә өверелде. 1985 елның апреленнән соң без кешеләргә дәрәсән әйттек, ялган мин миллеккә бетердек һәм кешеләргә лаеклы тормыш тәэмин итә адымлавыбызны танып алдык. Авторитар-бюрократик стройның жинаятларың нискән төстә гаепләдек. На хакка гаепләп күп корбан булган меңләгән кешеләрнең көрсәз исемнәрен кире кайтардык.

Болар бетенесе кешеләренң акылында борылыш ясады. Тормыш басрак, эчтәлекләрәк, кызылсыракка айланды. Ләкин ул гадилянмәдә дә, киңеләймәдә дә. Терле сәяси агымнар барлыкка килеп, бер-берсенә тәэсир итәләр һәм үзәра корышалар. Халыкның төрледән-төрле кемнәре һәм катламнаршының мәһфәгәтләре хәрәкәткә китерелдә һәм алар үзәра бәрелешә. Үзгәртеп кору кешеләрдә горурлык тойгысы уятты, ләкин тормыш дәрижәсенә таләпләрне дә күтәрде, тиз арада яхшы якка үзгәрешләр буласына зур өметләр уятты. Бүген совет кешесе әлен карусыз түгән нәрзаләргә түзеп торырга тәләми. Ул шау-шулы һәм нигездә сәләмәт үзгәртеп кору

процессында өскө калыккан күбөккө охшаган тискөре күрөшөлөрнө борчылып һәм ачуланып кабул итә. Кешеләрнең акылындагы тынгысызлык, көйсезлек, митинглар стихиясе, гаспәлүләр һәм дөгъвалар ташкыны энә шуннан. Аларны соңгы вакытта күп иштергә туры килде, шул сәпәтән — Россия Федерациясе Коммунистлар партиясе съездында да.

Иптешләр. Әгәр без әлеге ситуациягә хас житди каршылыктан чыткә китсәк, аны анализлауда алга бара алмабыз. Бер яктан, без эшли торган нәрсәләр безнең җәмгыятьне нигездә үзгәртә, аның якындагы елларда һәм үткән елларда нинди булачагын билгели. Икенче яктан, безнең алда — халыкның көндәлек тормышын авырайта торган хәл ителмәгән проблемалар ташкыны.

Биредә монң нигезендә яткан диалектиканы төшенү бик мөһим. Без уңышлы ғына башланып киткән, жәмгыятькә күп нәрсә биргән үзгәртпн кору процессы нн өчен күп авыруларга шифа була алмады, дигән сораудан читкә китә алмыйбыз. Хәл күпмедер дәрәжәдә хәтта начарайды. Беренче чиратта, бу куллану базарына да, бөтен экономикага да, жәмгәтә тәртибенә да, миллетара мөнәсәбәтлөргә дә кагыла.

Ня өчен болай булды дигән сорауга төгөл һәм нигезле җавап табу алга таба нәрсәне һәм ничек итеп эшләргә дигән нәтиҗә ясау өчен мөһим. Ул шулай ук кешеләрдә үзгәртеп коруга ышанычны ныгыту өчен дә кирәк. Чөнки хәзер төрле тавышлар ишетелә, алай гынамы соң! — үзенә бер төрле позиция барлыкка килде: безнең хәзергә бөтен балаларбездә үзгәртеп кору гаепле, янәсе. Кис-көчкөзгә өчен гафу итегез, ләкин бу сафсата бит. Һәм бу сүзләренә күз алдындагы фактларга күзене ачып карый белмәгәнчә яки теләмәгәнчә күрә генә әйтәләр. Ә, бәлки, ниндидер максатларны күздә тотып әйтәләрдер.

Без бик авыр мирас алдык. Эйдөгөз, бергөлөп искө төшөрүк һәм уйланык өлө. Таркалган авыллар, авыл хужалыгы һәм эшкертү промышленности, эллә ул кичә, 1985 елдан соң барлыкка килдеме?! Ә бит болар бүгөн азык-төлек өлкәсендөгө хәлне һәм авыл крестьяннарының тор-мышын, аларның бүгөнгө хәлен билгели. Урман, елга-ларыбызның кызганыч хәле, су астында калган миллионла-ган гектар ундырышлы жирләр — энергетика өлкәсен-дөгө элекке политикабызның нәтижәсе: эллә болары соң-гы елларда эшләнган эшләрме? Авыр экологик хәл — йөздән артык шәһәр һәлакәт зонасында. Шул сәбәпле туктатылган меңнән артык предприятие: Байкал, Арал, Ладога, Азов фажиғәсе; Чернобыль һәм башка авария-ләр, тимер юлларда һәм газ үткөргечләрдә бәла-казалар — болар бөтенесе соңгы ун елларда үткөрөлгән политика нәтижәләре түгелмени?! Промышленность житештерү фондларының жидедән бер өлөшө генә халык куллануы товарларын житештерүгә тулпанган экономик структура утызынчы елларда ук урнашып, шул вакыттан бирле сакланмыймын? Яки Кузбасс, Донбасс, Төмөн, Воркута проблемалары — биредә урнашкан социаль сфера дистә еллар довамында барлыкка китерелде бит!

милитаризация менәсебәтләрдә хәзәр тышка бәрәп чыккан нәрсәләргә тамыры үткәндә түгелмени? Мин гаять зур, житмәсә материал һәм интеллектуаль ресурсларны йотып барган экономиканы милитарлаштыру турында сөйләп тә тормыйм. Әфганстандагы сугыш белән бәйлә кеше югалтулар турында да өйтмим.

Эйдэгээ, объектив нэм принципналь булуйк. Зур политикада вак-тояклар белән мавыгырга арамый. Менә шуңа күрә «үткәннәргә ишарә ясаудан тунтыйк» диюлар, бөтөн кыенлыкларны үзгәртеп коруга аударып калдырырга тырышулар белән ризалашырга арамый. Әле, сезнең белән безнең бурыч — ашыне тезәту, бөтөнәсен ахышы якка үзгәрту, кешеләрнең тормышын ахшырту, ләкин без бүген юлыккан нәрсәләрнең бөтөнәсен үзгәртеп кору нәтижәләре дип расларга тырышырга арамый. Бәл биргәндә буталсаң, без хәрәкәтләребездә, практик аштә дә буталырга мөмкинбәл.

Шушыларын бөтенесе турында сөйлөгөндө, иптәшләр, мин һич тә Узак Комитет, Политбюро, республикалардагы партия, совет, хукалык органларында һәм урыннарда эшләүче коммунистлар эшчәнлегенә кагылыпчы нәрсәләрдә баялмәләрне һәм нәтижәләрне киметергә теләим. Без күп нәрсәне алдан күрә, процессларның үсешенә юл куймый кала ала идек. Вигрәк тә экономикада, социаль өлкәдә, милләтләра мөнәсәбәтләрдә, мәдәният һәм идеология өлкәсәйндә. Бу ягышлар өчен Политбюро үз өстеннан җаваплылыкны төшөрми. Доклад барышында конкрет мәсәләләрне караганда мин бу хакта җентекләб-

рек өйтерге ниятлим. Без көң төртибедө Политбюро аъзаларының, Политбюро аъзалыгына кандидатларның һәм Узак Комитет секретарларының отчетларын күздө тоттым. Шундай итеп, делегатларның партиягә житкенче орамнарны эшчәнлеге турында тиешле информация алу мөмкинлеге булды.

Ләкин, минем аңлавымча, съезд ашыгыч хөкем ясар өчен жыйлмады. Безгә сәбәпләрне анализлауны давам итәргә, безнең алда революцион үзгәртүләр зарурлыгы торган чагында илнең ни хәлдә булуын дөрес баяларга кирәк.

Революцион үзгөрөшлөр кирәк иде. Өстәвенә — кичтергесез, чөнки СССР кызу темпта икенче разрядлы дәүләткә өверелү юлыннан түбән төгәри иде. Инде сиксәннечеллар башында ук безнен күрер күзгә ярыйсз тормышыбызның табигатә һәм кеше ресурсларын кыргыйларча, исрафчыл файдалану исәбенә икәнлегә ачык иде. Турыдан-туры өйтергә мөмкин: без бик тиз арада нәтижеләрен алдан күрүп булмый торган һәлакәтлә хәлгә тартыган булып идек.

Без шулай ук партиянең XXVII съездынан соңгы биш елдагы эш нәтижеләренә төмән төшенергә тиешбез. Агымдагы моментны дәрәс аңлау өчен үзгәртеп коруның өле төмәмләнмәгән булуын истән чыгармасаң кирәк. Без күч чорында торабыз, өле иске система сүтелмәгән, бигрәк тә яңасы төзелмәгән. Димәк, тагын да тәвәккүлрәк хөрәкәт итәргә кирәк, чөнки күчгү илдәге хәлне тагын да кискенләштерәчәк.

Безгә күп нәрсәләр кыенлык белән бирелүнең жиди сәбәпләреннән берсе — идарә структураларындагы бюрократик катламның һәм аның белән бәйлә социаль структураларның үзгөрешләргә теш-тырнагы белән каршы то-руы. Әлбәттә, үзгәртел коруның кулларында власть туп-лаган һәм халык исеменнән жәмәгәт байлыгын үзе телә-гәнчә тоткан кешеләр мәнфәгатьләренә котылгысыз рә-вештә кагылачагын белә идек.

Житөкче кадрларның искелергә ябышып ятучы һәм үзгәртеп кору процессларына кереп китә алмаучы, алаңгына да түгел, бу үзгәртүләрне сәясән яктан да, психологик яктан да кабул итә алмаучы өлешенчә хөзөргә позициясе безгә ачык. Һәм мондый хезмәткәрләрнең (ә алар, инде әйткәнемчә, идарә структурасының барлык өшөлөннәрендә бар) позициясен җиңмәсәк, үзгәртеп кору процесслары кискенләшмәчәк.

Бу мәсьələләр КПССның позициясе принциплаль әһәмияткә ия. Әлбәттә, без бая биру һәм нәтижәләргә гадиләштерүгә, бирәк тә кадрларны эзәрлекләүгә юл куя алмыйбыз. Ил өчен бик күп файдалы эшләр башкарган квалификациялә белгечләр булдың һәм бар. Алар хәзер дә үзләренәң акылын һәм талантын үзгәртеп кору эшенә багышыйлар. Күбесе шушы елларда да соклангыч нәтижәләргә иреште, һәм алар дистәләп кенә түгел, йөзләп, меңләп. Ләкин мин үткәннәргә абышып ятучылар, жемгиятьтә бара торган үзгәртүләр юлына аркылы төшүчеләр турында сөйлим. Алай гына да түгел, үзләренәң консерватив позициясен халык мәнфәгатьләре өчен көрәш, идеологик принциплар сафлыгы өчен көрәш флагы исе-ме белән капларга тырышучылар турында сөйлим.

Үзгөрлөп келү бурычларын тормаышка ашыруны милдетче һәм һәртөрлө тарнатучы көчләрнең, жәмәгәтчылек энергиясен үзлөрөнөң комсыз максатларында файдаланырга тырышучы һәм шушы максатларына ирешү хақына хәлине тотрыксызландырудан тайчанмаучы көчләрнең активлашуы житди катлауландыра. Менә шуңа күрә әле тегендө, әле монда низаглар килеп чыга.

Жамгыятың безне буржуаз жамгыятына эгерүүчө, хазерге чечеркекө хөлдөн чыгу жолын илне капиталистик рельс-ларга күчөрү белөн бөйлөүчө көчлөр барлыкка килүгө күз йомарга ярамын. Э хазер, без тормышынч барлын өлкө-лөрендө үзгөрөшлөрнөң хөлиткеч фазасына аяк баскан-да, иң кырыл агымнарнын, нөртөрлө таркатуучы, экстремистик көчлөрнөң үзара килешеп хэрэкөт итүе небек феноменга да игытбар итөргө кирен. Алар хөтга кешелөр-нө юлдан яздыру, безне үзгөртөп коруның төп юнөлөшөн-нөн тайпылдыру өчөн берлөшөлөр да.

Бу да безгә аңлаешлы булырга тиеш, чөнки халиткеч үзгәртүләр этабына чыкканнан соң партия шул рәвешле үзгәртү коруның стратегик инициативасын үз кулына ала һәм кабат жәмгыятьнең туплаучы, халык мәнфегатләрөндө җаваплы карарлар тәкдир итүче көче буларак чыга.

Гомумән, лптәшләр, без агымдагы моментка бәя бир-

гәндә, кризис күренешләренең сәбәпләрен аңларга тырышканда, монда үткән белән бүгенгенең күчеш чоры каршылыкларының гуаки кушылуын, маңфәгатьларнең, сәдси исәп-хисапларның, объектив һәм субъектив факторларның катлаулы үрелүен күрергә тиешбз.

көчлөрне бердәштерергә тырышуыбызны һәм мөмкин кадәр тизрәк үсешбезнең шушы авыр полосасыннан чыгарга тырышуыбызны алдау барлыгын басым ясап айтер идек. Миянемчә, әгәр безнең үзгәртп кору жинелә икән, ул бары тик кем дә булса аның позицияларында нык торучы демократик көчләрне тарката алганда гына жинелер. Беаге экономик реформаны тормышка ашыру кысаларында гамәли һәм нәтижәле чараларныкы үзара бәйләнгән комплексы кирәк. Илдәге саяси һәм социаль хәле тотрыклырак иту, законлылыкны һәм хокук тәртибен ныгыту буенча кичектергесез чаралар кирәк.

базасы булачак яна Союз договорын бер көнгө де кичес-
термөстөн эшли башларга кирөк. Азык-төлек проблемасын
хал итүгә һәм халыкны промышленность товарлары бе-
ләи тәэмин итүне яхшыртуга аеруча өстенлек бирергә
кирөк. Нәкъ менә шушы жетди бурычларны тормышка
ашыруга барлык партия оешмаларының тырышлыгы туп-
лануырга тиеш.

Үзгәртеп кору тыныч революция сыман үссөн, илне социалистик юлдан тәтнәүләрсез генә яңа сыйфатка чыгарсын өчен бөтөнсөн эшләргә кирәк, чөнки тәтнәүләргәң төп корбаны һәрвакыт халык була. Властыңа чыңлап торып талантлы, үзгәртеп коруга тугрылыклы, заман рухын, массаларның көефең чагылдыручы, эш эшләргә сәләтле кешеләр килсөн өчен бөтөн демократик шартларны тудырырга кирәк. Безгә беркайчан да булмаганча жәмгыятьтә татулык кирәк. Хәзер ултыматумиар һәм инзагар, кешеләрне таркатучы, хөлне тагын да катлауландыручы уйланмаган адымнар заманы түгел. Жәмгыятьтә тыгрышлыкны берләштерү файдасын яклаучылар күбөя. Һәм мин шушы трибунадан торып шахтерлар коллентивларына шушы теләкне якларга чакырып мөрәжәғат итар идем, алар бик хаклы рәвештә куйган мәсьәләларне хәлитү эшен ахырына житкерергә кирәклеген андыйбыз.

Индәге ағымдагы моментка карата кыскача фикерләр, нптәшләр, энә шундый.

II.

Үзгәртеп кору политикасы: тәҗрибә һәм перспективалар

Иптәшләр! Партиянең XXVII съезды эшләгән стратегиянең иң төп положениелареннан берсе экономиканың социаль юнәлешлегенә, аны кешегә һөз белән боруга дигән күрсәтмә иде.

Биредә нәрсәләр эшләнде? Иң элек структур политика төзәтмәләр кертелде. Бу шуңа китерде ки, агымдагы бишхәллектә халык куллануы товарлары житештерүче тармакларының үсеш темплары житештерү средстволары эшлөп чыгаручы тармакларыныкынан шактый югары булды. Безнең томум кабул ителгән терминологияне куллансак, беренче мәртәбә «Б» группасы «А» группасы белән чагыштырганда тизрәк үсә. Турыдан-туры кешегә кагылышлы өлкөгә, кешегә эшлүүче тармакларга капитал агыла башлады. Безнең гаять зур экономикабыз өчен бу тенденция чиктән тыш мөһим, һәм без аны ныгытып кына калмыйча, тагын да ныграк үстөрү өчен бөтөнесен эшләргә тиешбез.

Бишьеллыкны үтәү бәрышында ук социаль өлкәне җанаслауда калдык принципны бәстерү өчен өстәмә адымлар асалды. Дүрт елда җитештерсүз тәзәләшкә бишьеллык план задәниеләрәннән өстәмә рәвештә 34 миллиард ум бирелде. Тулаем алганда, бу максатларга 246 миллиард сумман күбрәк файдаланылды, җитештерсүз инестицияларнең уртача еллык үсеш темплары икеләтә артты — үнбәрәңчә бишьеллыктагы 4,7 процәннтан агымдагы бишьеллыкта 8,8 процәннтка җитте.

(Дэвэмы 2 нче бытгэ).

(Дэвамы. Башы 1, 2 нче битләрдә).

[illegible]

башкалар иминлегенне башкалар иминлеге исә
белә тәмизчә итеп булмый, үз мәнфəгəтьлəреннə башка-
лар мənфəгəтьлəрэнə алын китереп яклап булмый, баш-
ка халыклар һәм дөхəтəзмəнлəр.

Әде, тормыш революционер әртүртен қораларын башлап қимбаларында без ұйлағаннан шыншый басрак булып чықты. Хәбардарларкы заман демократиялаштыру, миллионлаган кемшен тарихи никат мойданына чыгуы жәмгыятыең үсшенең үзенең объектив логикасын бирде, бу нсә күп келә көтелмәген нәрсалерне — уңайларны да, тисларелерне да — тудырды. Шумы елларда тулпанган тәжрибадан һәм белемнәрден башка, шул исептән үз жәмгыятебеа турындагы белемнәрбеадын башка без хәзер үз-гәртеп қорунуың хәлшпкеч базасына килеп житә алмас идек.

Съезд алды дискуссиясе хазерге шартларда партияның өслелсе һәм эшчәндәге принципларына кагылышлы фикерлернең аур төрелдеген китереп чыгарды. Ләкин фикерлер турында келә торган бер нокта бар. Бу — партия үз чаралары кулдан алмашып өчен жаваплылыкны үз өслелсе

Партия һәм үзгәртеп кору

(Ахыры. Башлы 1, 2, 3 нче битләрдә).

Административ-команда системасынын дисте эл-
бутия хакимде итүе эшчелер сыныфын милдеттен
адастыган чыгыштарга китезде. Нэм эшчелерде: так-
киме, араалашуу макемасын гана утүртпө, алар бел-
гизмелерге үч уйкал кырга телемилерме диген шө-
бө. Бирде партиялык ияктуу буткаларынын бел-
гизмелер сыныфын кырга.

Һәм партиянен тагын бер мөһим социаль таянычы ту-
рында: сугыш һәм хезмәт ветераннары турында. КПСС-
ның бу дәүрәдә позицияләре нык. Һәм безгә ветераннар-
ның яклавының кадрен белегә, аларны партия һәм го-
мунен сәси төрмичә актив катнаштыга тартырга кирәк.

Кыскасы, сөздөү үчүл итүргө тиеш. Эйдэгез, бу маъ-
алане асылына карап тикшерик. Программ белдеруенде
бу Устав проектында да мона кагылшыты төхүдмнөр
бар. Уставка демократияне һам партиянең эшкә сәләтен,
барык демократияне һам итүстәү барлык карарларын

Делегатлар тўлаэм Узан Комитет эше турында, эше ту-
лоре биллаган постларлагы берым огъазлары эше ту-
нда уз фикерлорен эйта алырлар. Моннан тыш, ниле
эше турындагы чы-

уагындагы кору һәм жәмгыятьне демократиялаштыру шарттарында һич тә ярамай торган бардык.

Дөресен өйгөндө, партия һәм профсоюзлар арасында мөнәсәбәтләр индә үзгәрә. Профсоюзларның партия жетекчеләре күрсәтмәләрен карусыз гына үтәп килгән, күп кенә предпринимателәрдә администрациянең үзенең бертөрлөк кушымтасы булган чаклары узды индә.

Профсоюзларны үзгәртеп кору соңарып башланды. Хәзер ул тизлек жый. Ләкин артта калу, иске методларга һәм профсоюз эшчеләре белән үзара әлемтәнендә иске методларына һәм механизмына тугры булып калу күп кенә хәлләрдә эшчеләрдә профсоюз комитетларының аягындагы мөнәсәбәтләрнең яңыларга соләтлө булуларына ышанымлылык тудырды. Һәм социаль иккенлек чорында параллель структуралар — статкомнар барлыкка килде, алар исә, шул ук властвлар һәм профсоюзларның көчсәлгә нәтижәсе буларак, үз функцияләрен киңәйтү юлына бастылар.

Безнең алда Советлар Союзында эшчеләр хәрәкәтен тергәү бара. Бу исә партиянең ләззәтләнү белән турыдан-туры бәйләнгән бик жидди мәсьәлә, аны төптән аңларга кирәк.

Административ-команда системасының дистә еллар буена хакимлек итүе эшчеләр сыйныфын милектан һәм властан чытлаштыруга китерде. Һәм эшчеләрдә: тактиканы, аралашу манерасын гына үзгәртеп, алар белән элеккечә үк хөйлә корырга теләмиләрме, дигән шөбһә бар. Биредә партияне яңарту бурычларының берсе — эшчеләр сыйныфы белән үзара мөнәсәбәтләрдә элекке команда механизмын бөтөрүне ачырынача жикерү. КПССның барлык дәрәжәләрдә эшчеләр сыйныфы мәнфәгатьләрен һәм аларның гадәл таләпләрен якларга, союз һәм жирдә дәрәжәләрдә парламент көрешендә һәм сәясәт эшчәнлектә аларның турыдан-туры вәкилләрен булдырырга әзәр торучын эш белән раслау бурычы килеп чыга.

Базар экономикасына күчкөндә партия хезмәт ияләрен, бирәк тә түбән эш хакы ала торган хезмәт ияләрен, тормыш дәрәжәсе кимемәүгә ирешә алармы — партиянең хезмәт ияләре мәнфәгатьләрен якларга соләттен сынау бизмоне булчак бу.

Хезмәт ияләрен теге-яки бу катлавы, аларның теге-яки бу отряды мәнфәгатьләрен яклау өчен, прогрессна, үзгәртеп кору динамикасына зыян китермәү өчен биредә массалар белән даими жанлы әлемтә дә, компетентлык та, политик осталык та кирәк.

Партиянең профсоюзлар, башка эшче оешмалар белән мөнәсәбәтләре партнерларча, иптәшләрчә ингездә корылачак. Профсоюзларның эчке эшләренә һичничек тыгылмайча, парткомнар аларның ингездә таләпләрен һәм инициативаларын яклау өчен үзләрен барлык йогынтыларын файдаланырга тиешләр.

Башка массакүләм жәмәгәт оешмалары арасында комсомол турында аерым өйтергә кирәк. Ул — партиягә иң яхын булган, өйтергә кирәк, идея-сәясәт яктан караганда аңа иң яхын торган оешма. Безнең комсомолдагы иптәшләрбез катлаулы чор кичерәләр, моны ВЛКСМның күптән түгел булып узган съездында да күргәң була иде. Анда кызу бәхәсләрдә: комсомол яшәргә тиешмә-юкмы, яшәсә индә булырга тиеш; үзенең иң яхшы традицияләрен саклаган хәлдә ул радикаль яңарга алармы, дигән мәсьәләләр хәл ителде.

Комсомол, партия кебек үк, асылда, үз-үзен чистарту полбасын үтәргә, үзәндә булган барлык тискәре күрә.

тез, менә шушы залга күз салыйк — биредә хатын-кыз делегатлар күпме? Бу мәсьәлә тулы ачыклык кертү өчен Мандат комиссиясе рәисе докладын котик. Ө хатын-кызлар хөкүмәттә күпме? Бездә бу эш бик нык артта калган һәм соңгы вакытта үзгәреш бик аз булды. Бәлки, бу съездда Үзәк Комитетта да, Политбюрода да, Секретариатта да хатын-кызларның булуы өчен реаль адымнар ясалыр. Партиянең функцияләре үзгәрүен исәпкә алып, Үзәк Комитет аппаратында хатын-кызлар арасында эш алып баручы бүлек булдыру турында да уйларга мөмкин. Хатын-кызлар моны яклар, кул чабарлар, дип уйлыйм.

Жәмгыятьне демократияләштерү уңаеннан барлыкка килә торган яңа күренешләрнең берсе хатын-кызлар оешмаларын ыргыту булыр, дип шикләнмичә өйтергә мөмкин. Без бу процессны барлык чаралар белән хупларга һәм аңа булышлыгын итәргә тиешбз. Хатын-кызларның хәл-ишхырту өчен мөмкин булганнарның барысын да эшләү — ир-атларның намусы эше; ир-атларның намусы турындагы мәсьәлә әнә индә ләсылыкка куела! Өгәр оеша алалар икән, хатын-кызлар үзләре дә күп нәрсә эшли алырлар иде.

Һәм партиянең тагын бер мөһим социаль таянычы турында: сугыш һәм хезмәт ветераннары турында, КПССның бу дәрәжә позицияләре нык. Һәм безгә ветераннарның яклавының кәдерен белергә, аларны партия һәм гомуман сәясәт тормышта актив катнашуга тартырга кирәк. Алар — үзләрен патриотизмларын иң кыен вакытта расладлар, кагылган буларак, ныклы гражданлык позициясендә торучы кешеләр.

Союздаш республикаларның коммунистлар партияләре турында. Съезд делегатлары моның хәзер иң актуаль мәсьәлә булуы белән килешерләр, дип уйлыйм. Һәм оештыру мәсьәләләре ягынан караганда гына түгел, чөнки бу мәсьәлә интернациональ оешма буларак безнең партиянең табигатеңә үк кагыла. Ул шушы сыйфатта Ленин тарафыннан төзелде, шушы сыйфатында дистәләгән еллар довамында безнең күпмилләтлө дәүләтебезнең тулгачы ролен үтәп килде. Һәм аның нәкъ менә шушы характерын саклавы принциплар аяктан мөһим, башкача булганда ил дә, дәүләт те, партия үзе дә бик зур, хәтта тулыландырып булмастай югалтуларга дучар булачаклар.

Килеп туган проблемаларның хәл итүгә принципиаль яхын нилү кирәккә беркемдә дә шик тудырмайдыр, могаен. Без: КПССның бөтенләе союздаш республикаларның һәм автономияләре компартияләренә тулы мөстәкыйльгә белән туры килә, аларның милли, тарихи, жирле һәм башка үзенчәлекләрен исәпкә алу, кадрлар, финансы һәм үз эшчәнлекләрен башка мәсьәләләрен үзләре теләгәнчә карау мөмкинлеген һич кенә дә килчәми, дигән караштан чыгып эш итәбз. Әмма бу проблемалар безнең Союзыбызны үзгәртеп кору процессы белән үрелеп барганлыктан, биредә төрлө тенденцияләр, партияне федеральләштерү һәм аңардан аерылу кебек тенденцияләр дә бар. Сөз Балтик буе республикаларындагы хәлне беләсез. Үзәк Комитет тарафыннан күрелә торган барлык чараларга карамастан, без партиянең КПСС Платформасында калган һәм аннан аерылып чыккан партияләргә бүленүгә комачаулык итә алмадык. Шунның нәтижесендә ул республикаларда коммунистлар хәрәкәте шактый йомшарды, анда властың башка сәясәт көчләре килде.

Өгәр хәзер без үзбөзгә аеруга, таркатуга, бүлгәлүгә юл куябыз икән, бу коммунист хәрәкәтен жидкелүгә китерчәк, аны көчсәләндрәчәк һәм башка сәясәт көчләренә позицияләре ныгу мөмкинлеге ача. Безнең

дезидеяда төрлөгән барлык партияләрнең табигый хокукы. Без мәсьәләгә менә шулай яхын киләбз.

Демократик централизм турында. Элеккеге елларда бу деиницип принцип фактта бюрократик централизм белән алмаштырылган иде. Мона бөтенләйгә чик куелды. Партияне үзгәртеп кору барыш, без партиянең эчке демократиясен барлык чаралар белән үзгәртү, үзидар, коммунистларның жикәчә органнар эшчәнлегенә контроле өчен, аялы дисциплинаны ирекле рәвештә һәм аялы төстә саклау хәлдә, шартлар тудырабыз.

Хәзер партияда бу принципны Уставтан төшереп калдыруында торучылар күп, чөнки ул үзгәндә эш практикасында үзәк дискредитацияләде. Әмма күпәр аны калдыру аягында, алар бу принциптан баш тартуда партияне бәхәс клубына әверелдерү куркынычын күрәләр. Уйла-ымча, беренче очракта иптәшләр үткәндәге практикага бәйлә булган терминология белән хушлаларга телләр. Әмма чын коммунистларның берсе генә дә безнең партияне бар нәрсә бәхәсләрдә батып калырга мөмкин, булган һәм сәясәт партия буларак, үз алдында торган гаять зур бурычларны хәл итәргә соләтсез булчак формасыз бешмага әверелдергә теләми.

Кыскасы, съезд үзәк хәл итәргә тиеш. Өйдәгез, бу мәсьәләне асылына карап тикшерик. Программ белдерүендә дә, Устав проектында да мона кагылышлы тәкдирмә бар. Уставка демократияне һәм партиянең эчке соләтен, күпчелек тарафыннан кабул ителгән барлык карарларның жәмбүри булуын гарантиялән торган принциплар салыныр-ла тиеш.

Башка принципиаль мәсьәлә — фракцияләр турындагы мәсьәлә дә шуның белән бәйләнгән. Хәзер без демократияне һәм партиянең эчкәндәгә хәбәрдарлыкны, ачыклыкны үстөрү юнәлешендә гаять зур адым ясадык. Башкача фикер йортүне басарга һәр төрлө омтылулар гаепләнде. Әмма, атлап чыксаң, партияне кәшкәтүгә китерә торган бусага бар. Бу — үзәк аерым эчке дисциплинасы булган фракцияләр төзү. Ачыклап өйтәм: мондый фракцияләр төзгәргә ярамаганлыгы турында сөйләгәндә без теге-яки бу мәсьәләләргә карата үз карашлары, күпчелек позициясеннән аерыла торган карашлары булган партия эшчәнләрен аларны ирекле рәвештә тикшергә һәм пропагандаларга, алар турында партия съездларында да өйтергә хокуклары булуын күздә тотабыз. Өйдәгез, безнең бу мәсьәләне аңлавыбызны күрсәтик.

Партияне массаларның власте турында. Партия реформасының асылы эштә партияне массаларның властен, коммунистларның партия политикасына реаль йогынтысын тәмин итүдән гыйбарәт. Моның өчен башлангыч партия оешмаларының холен тамырдан үзгәртәргә кирәк.

КПСС Уставының яңа проектында съезд алды бәхәсендә бу уңайдан тәкдир ителгәннәрнең барысы да диярлек исәпкә алынган. Үзләренә эчке тормышларын төзүдә аларның барысы да мөстәкыйль булуы билгеләнә. Өгәр аларның карарлары программ максатларга һәм КПСС Уставы нормаларына каршы килми икән, персонал эшләрдән кала, ул карарлар югары органнар тарафыннан юкка чыгарыла алмый. Башлангыч партия оешмаларының эшчәнлеген регламентлау бетерелә. Алар КПССка үзләре кабул итә, үзләренә дә үчеттә торучы теләсә кайсы коммунистның эшчәнлегенә соңгы бәяне бирү хокукы ала.

Финансы аягынан тәмин итү мәсьәләләре принципиаль яңача хәл ителә. Башлангыч партия оешмалары үзләренә структураларын, программаларын һәм эшчәнлек формаларын үзләре хәл итә алалар. Мөһим мәсьәләләр буенча партия карарлары проектларын коммунистларның

исәп өйтергә теләи: карашларның төрлө булуы, позиция-ләрнең бөрелеше, хатта каршылыктар булуга карамастан, — Пленумнарда барлык принципиаль мәсьәләләр буенча карарлар бердәм кабул ителдә һәм без тайымлышсыз ра-кыйтәләнүгә карамастан, үзгәртеп кору политикасын, революцион үзгәртеп корулар процессын алга жибәрү бу-енча күп нәрсә эшләве турында сойли.

Жәмгыятьтез үсешенә катлаулы чорын исәпкә алып, бу чорда хәл итәргә туры килгән проблемаларның иялти-гын һәм масштаблыгын, вакыйгаларның мәгълүм дәрә-жәдә фактигәле булуын күздә тотып, без бөтен ачыклыгы белән болай дип өйтә алабыз: КПССның XXIII съездында сайланган Үзәк Комитет индәгә һәм тәкдирмәләрдә үзәк йөкләнгән бурычтын түдә.

Иптәшләр, бу доклад барышында өйтелгәннәрне — элекке Үзәк Комитет каталар жибәрде, һәр очракта да тормыш таләпләренә туры килә торган карарлар кабул итмәз, безнең динамикалы, чорыбыз алга куйган барлык нәрсә-ләргә вакытында дөрес жаваплар бирә алмады, дигәннәр-не юкка чыгармыймы соң? Юк, әлбәттә! Боларны партия жикәчеләге, Үзәк Комитетның күп кенә эшчеләре эш-чәнлегендәгә жикәсезлеккә көртгә кирәк, чөнки алар-ның эше урыннарда шулай ук коммунистлар тарафыннан нык-сен тәкыйтәлендә.

Делегатлар тулаем Үзәк Комитет эше турында, аның үзләре биләгән постлардагы аерым эшчеләре эше ту-рында үз фикерләрен өйтә алырлар. Мөһим тыш, килә өйтүмчә, Политбюро членларының эше турындагы чы-гышларын тыңлаганнан соң үз фикерләргә эше булдыру мөмкинлегегә бар. Мин шунысын гына басым ясап өй-тергә теләп идем: Үзәк Комитетның һәм КПСС жикәчелә-ге эшчеләрен сәясәт эшчәнлегә нәтижәләрен үзгәр-теп кору масштаблары һәм аларның революцион үзгәр-теп коруга керткән өлешләре масштаблары белән бәйләргә кирәк. Үзәк Комитет үзгәртеп кору политикасын тәкдир итәргә һәм аны тормышка ашыру буенча гаять зур эш алып барырга соләтлө булып чыкты. Кабатлап өйтәм: бу һич тә күбрәк эшләргә мөмкин иде һәм жәмгыятьне со-циаль килерелеккә китергән, хәзер аннан чыгу юлларын эшләргә жәмбүри итә торган күп кенә тискәре күренешләр-дән азат булырга мөмкин иде дигәнне инкар өй түгел.

Безнең күбөбез адресына шактый тәкыйтә сүзләре өй-телә. Һәм, могаен, съезд барышында тагын да өстәләр. Чөнки тәкыйтә бәхәс, партияне һәм жәмгыятьне хә-ләтән чагылдыручы позицияләр бөрелеше күренә. Теге-яки бу дискуссиягә тулы ачыклыкны бары тик тормыш кына кертә ала.

Безгә килчәктә дә партиянең барлык буыннарында сәламәт атмосфераны сакларга, дискуссияләр рухын сүп-дирмәсә, аларның нәтижәле булуы турында кайгыртырга һәм бу елларда аңа жикмәгән нәрсә — партиячел иптәш-лелек, партия этикасы турында кайгыртырга кирәк.

Сәясәт культураны үзләштерү зарур, чөнки бары тик шул шартларда гына проблемаларны тикшерүен кон-структивлыгына һәм кирәккә күмәк чикелешләр эшләүгә исәп тотарга мөмкин. Һәм, гомумән, безнең форумнарда, бирәк тә мондый дәрәжәдәгеләрдә, дәлилләрнең яки анализ мәгълүматларының булмавын нык сүзләр белән лешүгә яки алыштыруга юл куелмаска тиеш.

Мин докладны тәмамлайм.

Безнең алда, иптәшләр, гаять катлаулы бурычлар тора һәм аларны хәл итүне, кризис хәләннән чыгуны партия бары тик алда, тагын да демократияләштерү һәм үзгәр-теп коруны тирәнәйтү юлларында гына күрә.

Мактаулы исемнәр

Халыкка китапхана хезмә-те күрсәтүдәге уңышлары өчен Казан гарнизонының Офицерлар Йорты китапханә-се мөдире Мәрһәм Низам кы-зы Галимова, Актаныш районының үзәкләштерелгән китапхана системасындагы 2 нче Пучы зона филиалы

китапханәчесе Альбина Тә-хау кызы Гыйльметдиновага, Татарстан АССР Югары Со-веты Президиумының 1990 ел, 27 июнь Указы белән, «Татарстан АССРның атка-занган мәдәният хезмәткәре» дигән мактаулы исем бирел-де.

«КамАЗ» АЛГА ЧЫКТЫ

Ил беренчеләгенә II лига-ның 7 нче зонасында яры-шучы футбол командалары чираттагы уеннарын үткәр-деләр. Чаллыда «КамАЗ» белән Магнитогорск «Метал-

лург»ы очрашты. 4:1 белән майдан хужалары жинде. Бу жикү чаллыларга тагын ике очко китерде. Шунның бе-лән алар 21 очко жыйды һәм турнир таблицасының бе-ренче басмасына күтөрелде.

АЛИСӘ БЕРЕНЧЕЛЕККӘ ОМТЫЛА

Азовта шахматчы хатын-кызларның дөнья беренчеле-

генә зонаара ярышлары тө-гәлләнде. Беренче ике урын-ны анда Казаннан Алисә Галламова белән грузин кы-зы Кетевап Кахнани бүлеште. Аларның икесе дә 11,5 әр

очко жыйды. Бу уңышы якташыбызга көз көне дөнья-лы анда Казаннан Алисә Галламова белән грузин кы-зы Кетевап Кахнани бүлеште. Аларның икесе дә 11,5 әр

ЯРЫМФИНАЛДА

РИМ. 3 июль. (ТАСС). Футболчыларның дөнья бе-

ренчеләгенә Италияда бара торган ярышларында чирек

финал очрашулары мондый нәтижәләр китерде: Арген-тина — Югославия — 3:2. Италия — Ирландия — 1:0. ГФР — Чехо-Словакия — 1:0. Камерун — Англия — 2:3.

«СПОРТЛОТО» ТИРАЖЫ

«Спортлото»ның 26 нчы тиражы нәтижәләре: 1.0, Камерун — Англия — 2:3. Шуннан соң жикүчеләр арымфиналда очраштыр-гә тиеш булды.

«45 төн 6». 1. 2. 3. 13, 15, 36. «38 дан 5». 1. 8, 19, 28, 35. (ТАСС).

БЕЗНЕҢ АДРЕС:
420066, г. Казань,
ул. Декабристов, 2.

ТЕЛЕФОННАР:

53-24-39 — редактор,
53-33-08, 53-39-89 — редактор урынбасар-лары,
53-20-12 — секретарь,
53-23-17 — жаваплы секретарь,
53-25-40 — жаваплы секретарь урынба-сарлары.

БҮЛЕКЛӨР

53-25-49, 53-28-28 — партия тормышы,
53-24-42, 53-57-43 — авыл хужалыгы,

53-57-64, 53-34-43 — промышленность, транспорт һәм төзелеш,
53-57-32, 53-30-28 — пропаганда,
53-23-47, 53-27-32 — совет төзелеше, сәү-дә һәм халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү,
53-57-34, 53-28-28 — әдәбият һәм сәнгать,
53-20-13, 53-06-67, 53-50-28 — хатлар һәм масса эше,
53-57-36, 53-07-41 — информация һәм спорт,
53-07-10, 53-38-44 — тәржемә,
53-33-44 — кабул итү бүлмәсе,

53-07-02, 57-07-67 — фотокорреспондент,
53-57-24 — стенографистка,
53-38-92 — белдерүләр,
53-70-18 — корректорлар,
53-23-31 — машбюро.
ГАЗЕТАНЫҢ ҮЗ ХӘБӘРЧЕЛӘРЕ:
Чаллыда — 42-20-77.
Түбән Камада — 4-19-37.
Зеленодольскида — 5-33-65.
Бөгелмәдә — 5-26-87.
Минзәләдә — 2-28-12.
Норлатта — 2-29-93.

Редактор урынбасары
Р. А. СӘГЬДИЕВ.

Газета индексы 54123.
Тираж 202900.

Газета «Социалистик Татар-стан» включена во Всесоюзный ка-талог газет и журналов

Газетага җәмбүрием теләсе кайсы төбәктәгә «Союзпечать» агентлы-гында бериндә чикләвсез азы-лырга мөмкин.

ПФ 06617. Заказ 450.